

The Journal of International Civilization Studies
Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi

Volume IV/ Issue I

ISSN: 2548-0146, Nevşehir/ TURKEY

DOI: <doi>10.26899/inciss.223</doi>

Geliş Tarihi/ Received: 18/02/2019

Kabul Tarihi/ Accepted: 27/02/2019

WEST SILK ROAD TOURISM PROJECT AND TURKEY

Doç. Dr. Uysal YENİPİNAR

Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü

uysalyenipinar@mersin.edu.tr

'Good ideas and innovations travel easily and far away'

Today, the historical Silk Road, the can New Silk Road 'and under different names has been revitalized. When the literature is examined, it is seen that a large number of domestic and foreign scientific studies were carried out on the East Silk Road; however, the literature related to the developments in the West of the Silk Road is limited. Due to geographical location, Turkey is a country located in the middle of the Asian and European continents. Comparison positive or negative developments in the Silk Road of East and West has affected Turkey. Today, it is important to closely monitor the developments in both directions of the Silk Road and take an active role in decision-making mechanisms. When the literature is examined, it is observed that the literature related to the West Silk Road Tourism initiatives is limited to a small number of foreign sources. Purpose of the study; The World Tourism Organization and the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization's commitment to jointly they -Batten Silk Yolu- project scope, goals and examine applications and -Middle Koridorda-located in Turkey's position in the new formation is determined as evaluate in terms of tourism. For this purpose, International Tourism, Science, Cultural Organization (UNESCO) '1988 - 1997,' Silk Road Project, Integrated Silk Road Studies: Dialogue Paths' project report (UNESCO Report, 2008) in the progress of the project included in the World Tourism (UNWTO) studies were examined and the sections related to tourism were included in the study. In the literature section of the study; The names and historical processes of the new Silk Road initiatives, the Silk Road tourism relationship, the World Tourism Organization (UNWTO), the inin West Silk Road Potential ce project were used in the tourism section of the general project. The important phases of the West Silk Road Project are explained in three tables according to chronological order. Eastern Silk Road projects were also included in the study because of the transformation of projects into multinational and international studies.

Key words: *Silk Road, Tourism, Turkey, UNWTO*

BATI İPEK YOLU TURİZM PROJELERİ VE TÜRKİYE

Öz

‘İyi fikirler ve yenilikler kolayca ve uzaklara seyahat eder’

Günümüzde Tarihi İpek yolu, ‘Yeni İpek Yolu’ ve farklı adlar altında yeniden canlandırılmaya başlanmıştır. Alan yazın incelendiğinde Doğu İpek yolu ile ilgili, çok sayıda yerli ve yabancı bilimsel çalışma yürütüldüğü, ancak İpek Yolu’nun Batısındaki gelişmeler ile ilgili alan yazının sınırlı olduğu görülmüştür. Türkiye coğrafi konumu nedeniyle, Asya ve Avrupa Kıtalarının ortasında yer alan bir ülkedir. Geçmişte İpek Yolunun Doğu ve Batı’sındaki olumlu veya olumsuz gelişmeler Türkiye’yi etkilemiştir. Günümüzde de İpek Yolunun her iki yönündeki gelişmelerin yakından izlenmesi ve karar mekanizmalarında aktif rol alınması önemlidir. Alan yazın incelendiğinde Batı İpek Yolu Turizm girişimleri ile ilgili alan yazının az sayıda yabancı kaynakla sınırlı olduğu görülmüştür. Çalışmanın amacı; Dünya Turizm Örgütü ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü’nün birlikte yürüttükleri -Batı İpek Yolu- projelerinin amaç, kapsam, hedef ve uygulamaları incelemek ve -Orta Koridorda- yer alan Türkiye’nin yeni oluşumlardaki yerini turizm açısından değerlendirmek olarak belirlenmiştir. Bu amaçla başta Uluslararası Eğitim, Bilim, Kültür Örgütü’nün (UNESCO) 1988-1997 yılları arasında ‘İpek Yolu Projesi, Bütünleşik İpek Yolu Çalışmaları: Diyalog Yolları’ konulu proje raporu (UNESCO Report, 2008) ile ilerleyen evrelerde projeye dahil olan Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) çalışmaları incelenmiş ve turizmi ilgilendiren bölümleri çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın alan yazın bölümünde; Yeni İpek Yolu girişimlerinin isimleri ve tarihi süreçleri, İpek Yolu turizm ilişkisi, Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), yürütülen ‘Batı İpek Yolu Potansiyeli’ isimli genel projenin turizm bölümünden yararlanılmıştır. Batı İpek Yolu Projesinin, önemli evreleri tarih, yer ve alınan kararlar kronolojik sıraya göre üç tabloda sunulmuş ve açıklanmıştır. Projelerin zamanla, çok uluslu ve uluslararası çalışmalara dönüşmesi nedeniyle çalışmada Doğu İpek Yolu projelerine de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İpek Yolu, Turizm, Türkiye, UNWTO*

1. ALAN YAZIN

İpek Yolu dünyada Doğu ve Batı arasındaki tarihi ticaret yolunun adıdır. İpekle birlikte farklı ürünlerin de taşındığı tarihi yollar zamanla ‘İpek Yolu’ yollar üzerinde yer alan ülkeler de İpek Yolu ülkeleri olarak anılır olmuştur. Çin’den başlayarak Anadolu ve Akdeniz aracılığıyla Avrupa’ya kadar uzanan dünyaca ünlü tarihsel kervan yoluna İpek Yolu ismini veren, 1877 yılında Alman gezgin ve arkeolog Baron Freiherr Ferdinand Von Richtofen’dir (The Silk Road, 2007:1). Yol boyunca en çok taşınan ve çok değer verilen ticaret ürünü Çin’den getirilen ipek olduğu için yol bu isimle tanımlanmıştır. MÖ 2. yüzyılda ipeğin Çin dışına, Batıya ilk ticareti ise; Çinli elçi Zhang Qian ile başlamıştır. İpek Yolu,

Dünya ticaretini geliştiren en büyük, en eski ve en tanınmış tarihi rota olarak bilinmektedir. Genel olarak ticaret yolu ağlarının M.Ö. 130'larda Han Hanedanlığı döneminde oluşmaya başladığı düşünülmektedir. Ancak günümüzde başlatılan arkeolojik kazılar güzergâhların çok daha eski dönemlere kadar uzanabileceğini işaret etmektedir (Mayor, 2008:1). Batı'nın Çin ile kaydedilen ilk temasının Büyük İskender (350-323 BCE) dönemine kadar eskiye dayandığına inanılmaktadır. Büyük İskender İpek Yolu'nu karayoluyla ordusuyla birlikte, Anadolu'dan başlayıp Pers İmparatorluğu topraklarından, Orta Asya ve Kuzey Hindistan'a kadar ilerlemiştir. Cebelitarık Boğazı'ndan Indus Irmağı'na kadar uzanan bir coğrafyayı kapsayan İmparatorluk topraklarında yer alan ticaret yolları daha sonraları Doğulu ve Batılı tüccarlar için büyük bir ticaret potansiyeli yaratmıştır. İpek ilk kez Bizans İmparatorluğu döneminde önemli bir şekilde Avrupa'ya tanıtılmış, altın ve kıymetli taşlara eşit değerli bir ürün olarak kabul görmüştür. Üretim tekeli elinde tutan Çin, ipeğin değerinin düşmemesi için; MS 554 yılına kadar, ipek ve ipek kozalarının sırlarını saklı tutup ürettiği ipek ürünlerini Avrupa'ya tanıtmış ve satmıştır. Böylece tarihi yolla ilgili ilk ortak algının; ilk ticaretin Doğu'dan Batı'ya doğru olduğu, ipeğin ise eski ticaret yollarının hepsinde tercih edilen en önemli bir ürün olmasıdır (www.ancient.eu /Silk_Road). Tarihi dönemlerde Batı ve Uzak Doğu'yu arasında iletişimin kurulmasını sağlayan iki önemli yoldan biri İpek ve diğeri ise Baharat yoludur. Asya antik çağlardan beri '*Baharatlar Ülkesi*' olarak bilinmiştir (Chomchalow, Narong, 1996:1). Batı ülkeleri Büyük İskender ve Roma İmparatorluğu dönemlerinde ipekle birlikte, tuz, şeker, çay ve kahve başta olmak üzere Doğu'nun baharatlarını da tanışmıştır. Avrupa'da Doğu'nun ince, göz alıcı renkte ipek kumaşları ile baharatlara büyük bir ilgi ve talep doğar. Anılan ürünlere daha sonra tapınaklar ve kiliseler için üretilen tütsüler de dâhil edilir (Karluk, S. R., 2013;). Doğudan Batıya, kavşak yollarında yer alan ülkeler, farklı coğrafya, farklı ürünler, farklı dil, din, tarih ve kültürel zenginliklerine sahiptiler (Şahin, Güler, 2014:127). Tarihi İpek Yolu, bölge ülkelerinin ticari ve kültürel yaşamının gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Çok farklı ürünler ve yeni fikirler ülkeden ülkeye; kıtadan kıtaya ticaret kervanlarınca taşınmış ve ticaret yolları boyunca yayılmıştır. Çin'i Orta Asya ve Akdeniz ile birleştiren Büyük Avrasya İpek Yolları aynı zamanda insanlar, eşyalar, fikirler, inançlar ve yeni buluşları bu yol üzerinden taşınmıştır. Fikirler ve yeni buluşlar ve inançların Batı uygarlığı üzerinde ipekten daha büyük bir etkisi olmuştur (Foltz, C.Richard, 2010). İklim değişiklikleri, savaşlar vb. nedenlerle kentlerin harap olup kaderine terk edilmesi, deniz ticaret yolunun önem kazanması gibi nedenlerle Kara İpek Yolu uzun yıllar unutulmuş ve kaderine terk edilmiştir.

Günümüzde, Çin ve Asya ülkelerinden oluşan ülkeler; '*Yeni İpek Yolu Ekonomik Kuşağı*' karayolu ve '*21.Yüzyıl Deniz İpek Yolu*' deniz yolu rotası girişimini başlatmışlardır.

Çin'in öncülüğünde günümüzde 69 ülkenin üye olduğu geniş katılımlı stratejik birliğe dönüşüp, ismi *kuşak* ve *yol* olarak anılmaya başlanmıştır. Yollar ağı deniz, kara demiryolu, petrol ve doğal gaz boru hatları ve diğer alt yapı yatırımlarını kapsamaktadır. Yeni Karayolu Çin'in Xi'an kentinden başlayıp Orta Asya, Moskova, Rotterdam ve Venedik kentine kadar uzanmaktadır. Yolun kuzey kolu ise; Moğalistan, Rusya, Çininin merkezi, Batı Asya'dan deniz yoluyla da Afrika ve Kuzey Akdeniz'i açılmaktadır (Atasoy, Fahri 2010; www.en.silkroad.news:2018).

Batı İpek Yolu ile ilk girişimler, Dünya Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) 1987 yılında başlattığı diyalog yolları programı kapsamında '*Büyük İpek Yolu*' projesini başlatmış ve bu çerçevede önemli adımlar atılmıştır. Soğuk savaşın sona ermesinden sonra anılan proje çalışmaları hız kazanmış ve yoğun bir çalışma yürütülmüştür. Proje kapsamında çok sayıda çalıştay, bilimsel ve kültürel yayın yapılmış, İpek yolu hakkında geniş bilgilerin yer aldığı web sayfası hazırlanmıştır. 1990 yılı Eylül ayında; Vladivostok Uluslararası Konferansı'nda dönemin Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği (SSCB) Dışişleri Bakanı tarafından İpek Yolu üzerinde doğu-batı ticaretinin yeniden canlandırılması fikri ilk kez gündeme getirilmiştir. Ticari anlamda ipek yolunun tekrar gündeme gelmesi, Sovyetler Birliği'nin yıkılma dönemine rastlamıştır. Bu fikir bütün Orta Asya ülkeleri, Avrupa Birliği ve Türkiye tarafından da büyük ilgi görmüştür. Yeni İpek Yolun sayesinde Orta Asya ve Kafkasya ülkeleri Avrupa, Avrupa ülkeleri de Asya pazarlarına kolay ulaşabilecektir. Yeni yol projesinde; politik, ekonomik, teknolojik ve hukuki alanlarda gelişmiş, Japon adalarından Batı Avrupa'ya kadar uzanan ve çift yönlü olarak insanların, ürünlerin ve bilgi kaynaklarının yer değişimini sağlanması planlanmıştır. Bu yönü ile tarihi ipek yolundan farklı olacaktır (Gorshkov ve Bagaturia, 2001, Ovalı 2008).

1.1. İpek Yolundaki Turizm Hareketlerinin Türkiye İçin Önemi

Tarihi İpek Yolu'nun uluslararası turizmin gelişmesindeki önemi her geçen gün artmaktadır. 'İpek Yolu' kavramı dünyanın uluslararası en tanınmış ticaret ve seyahat markası olarak bilinmektedir. İpek Yolu Türkler için hem tarihte, hem günümüzde özel bir öneme sahiptir. Bazı tarihçilerin ifadesiyle İpek Yolu '*Türk Yolu*' olarak adlandırılabilir (İnalçık, 2008). Tarihi süreçte yol üzerinde gelişen bu ticaret ve kültür yolunda değişik Türk topluluklarının v devletlerinin izleri yer almaktadır. Yol güzergâh kurulmuş önemli Türk devletleri, yaşanmış büyük savaşlar, inşa edilmiş mimari eserler yaratılmış ve yaşanmış büyük bir kültürel miras birikimi vardır (Atasoy, Fahri,2010:7).

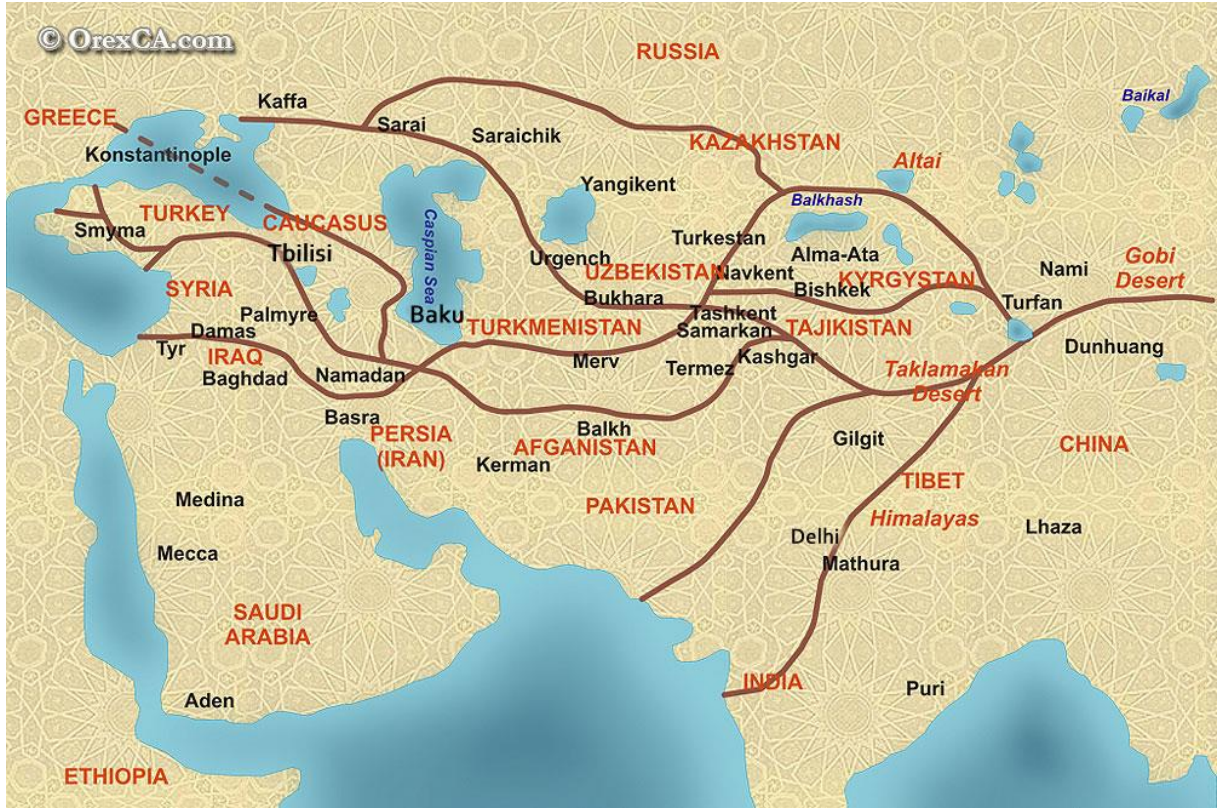
Bu ilgi geçmişte olduğu gibi ticari ilişkilerle başlayıp turizm ve kültürel miras alanında da önem kazanmaya başlamıştır. Tarihi yol üzerinde yer alan ülkeler bağımsızlıklarını kazanıp bin bir gece masallarına konu olan kentler ve tarihi yolları onarıp yeniden kullanılabilir hale getirmişlerdir. Bu ve benzeri gelişmeler tarihin en iyi bilinen kara ve kentlerinin birer turizm markası olarak kullanılmasını gündeme getirmiştir. Bu nedenle Klasik Doğu İpek Yolundaki ticaret ve turizm alanındaki işbirlikleri günümüzde artarak devam etmektedir. İpek Yolu tarihi filmlerde ve seyahat medyalarında Orta Asya odaklı tasvirlerle Doğu İmajlı betimlenmiştir. Bu nedenle İpek Yolu turizmiyle ilgili bilgi ve faaliyetlerin odak noktasını, Çin'den başlayıp İstanbul'da sona eren '*Klasik İpek Yol*' oluşturmuştur. Modern turizm pazarlamasının da Batı sınırı İstanbul olan Klasik İpek Yolu üzerinde yoğunlaştığı bilinmektedir (UNWTO, Greece, 2018: 12). Bu tanımlamadan Türkiye'nin İpek Yolu Turizminde ne kadar avantajlı bir konumda olduğu görülebilir.

Harita 1: Modern İpek Yolu'nun Doğu-Batı Ulaşım Koridorları

Kaynak: Kulaklıkaya, 2013: 6.

Harita 2.

Kaynak: https://orexca.com/silk_road.html [20]

Harita 1 ve 2 incelendiğinde, Çin ve Pasifik Asya'sını Avrupa pazarına bağlayan mevcut üç önemli ticaret koridoru olduğu görülmektedir: 1. Kuzey koridor: Rusya üzerinden Trans-Sibiryaya hattı boyunca Rus anakarasından geçerek, Kazakistan ve Belarus üzerinden Avrupa'ya ulaşmaktadır. 2. Orta koridor: Çin'den kuzeye çıkarak, Kazakistan üzerinden Türkmenistan, Azerbaycan ve Türkiye'den geçerek Avrupa'ya uzanmaktadır. 3. Güney koridor: Kazakistan'dan başlayarak sırasıyla Kırgızistan-Özbekistan-Türkmenistan-İran hattı üzerinden Türkiye'ye üzerinden Avrupa'ya bağlandığı görülmektedir. Yeni güzergâhlarda yer alan Afganistan, Azerbaycan, Belarus, Çin, Gürcistan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Güney Kore, Kırgızistan, Moğolistan, Pakistan, Rusya, Suriye, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan ve Özbekistan olmak üzere toplam 19 ülke Modern İpek Yolu'nun ticaret koridoru üzerinde bulunan ülkeler olarak görülmektedir.

İlk Yeni İpek Yolu Eylem Planı 2010/2011, [İpek Yolu Beşinci Uluslararası Toplantısında](#) (8-9 Ekim 2010, Semerkant, Özbekistan) başlatılmıştır. Eylem planının hedefi; *İpek Yolu turizminin profilini yükseltmek ve sürdürülebilir, sorumlu ve uluslararası rekabete dayalı gelişmeyi teşvik etmek, pazarlama ve kapasite geliştirmek, yeni işbirlikleri ile gelecekte güçlü bir İpek Yolu Turizm vizyonu oluşturmaktır.*

UNESCO 1988 yılında, *‘İpeğin Entegre Çalışması’* adlı on yıllık bir proje başlatmıştır. Proje aslında *‘Yollar: Diyalog Yolları’* projesinin bir parçasıdır. Proje kapsamında tarihi yolun, kara ve deniz yolu üzerinde yer alan tüm ülkelere farklı zamanlarda seyahatler düzenlenmiştir. Projenin amacı; disiplinler arası bir yaklaşımla, bilimsel, teknolojik ve kültürel alanlarda Doğu ve Batı arasındaki yollarda ulusal ve uluslararası düzeylerde meydana gelen değişimler ile çok kültürlülük ve ortak miras konularında araştırmalar yürütülmesini teşvik etmektir.

1.2. Batı İpek Yolu Turizm Projeleri

Avrupa’da uzun yıllar Avrupa vatandaşlarının Avrupa içinde seyahat etmesini ve kazanılan gelirlerin yine Avrupa ülkeleri içinde harcanmasını teşvik edilmiştir. Turizm İstatistikleri incelendiğinde; 2018 yılında seyahat eden toplam turist sayısının 1 milyar 323 milyon kişi, toplam harcama ise; 1.340 milyar dolar tutarında gerçekleşmiştir. Ziyaretçilerin % 51’i Avrupa; % 24’ü ise Asya-Pasifik ülkelerini ziyaret etmiştir. Toplam turizm gelirlerinin %39’u Avrupa; % 29’u ise Asya Pasifik ülkelerince paylaşılmıştır. Asya ülkelerine olan turistik talep ve gelir oranı artışının gelecekte de artarak devam edeceği tahmin edilmektedir. İstatistikler Avrupalı turistlerin gelecekte Asya ülkelerine yöneleceği yönündedir (UNWTO Tourism Highlights, 2018).

Turizm istatistikleri bunun yakın gelecekte değişebileceğine işaret etmektedir. Avrupa bu açığı Asyalı Turistleri Avrupa’ya çekerek kapatmayı hedeflemektedir. 1987 yılında başlatılan proje çalışmaları günümüze kadar artarak devam etmiştir. Projenin öncelikli amaçlarından biri; Batı İpek Yolunu, Hazar Denizinden Atlantik Okyanusuna, Akdeniz’den Baltık Denize kadar çok çeşitli ülkeleri ortak hedef doğrultusunda bir birine bağlayacak, turizm kimliği ve markası yaratmaktır. Anılan veriler Dünya Turizm Örgütünün (UNWTO) Batı İpek Yolu Projesinin geliştirilmesi fikrine zemin hazırlamıştır. Proje *‘İpek Yolu Projesi, Bütünleşik İpek Yolu Çalışmaları: Diyalog Yolları’* proje ile başlatılmış, *‘Batı İpek Yolu Potansiyeli’* isimli proje ile devam etmektedir. Proje kapsamında ilk olarak ulusal turizm organizasyonları ve turizm bakanlıklarını bir araya getiren toplantılar düzenlenerek konu tartışılmaya başlanmıştır. İlk olarak Batı İpek Yolu markasını yaratılması için; Batı İpek Yolunun güçlü ve zayıf; fırsatları ve benzersiz özelliklerini (GZFB analizi) belirlemek amacıyla üye ülkelerde kapsamlı bir anket çalışması yürütülmüştür. Anketin diğer bir amacı ise; Batı İpek Yolunun, Klasik Doğu İpek Yolundan farklılıklarını tespit edip, turistik çekim merkezlerindeki mevcut markalarla uyumlu çalışılabilecek İpek Yolu Markalı yeni destinasyonlar geliştirmektir. Dünya’nın en büyük ve en iyi turizm rotasının sadece Klasik İpek Yolu ülkelerine odaklanmayıp, Batı Avrupa ülkelerini ve geleneksel olmayan İpek Yolu

Ülkelerini de kapsaması için ülkelerin iþbirliklerini güçlendirilip geliþtirilmesi hedeflenmiþtir. Dünya Turizm rgt nclgnde Avrupa'da ulusal turizm organizasyonları ve Turizm Bakanlıklarının iþbirlikleri teþvik edilmekte, farklı ülkelerde düzenli toplantılar organize edilmektedir (www.unwto.org, 2017:12).

1.3. Batı İpek Yolu Anket Çalıþması ve Sonuçları

Dünya Turizm rgt tarafından 2017 yılında; '*Batı İpek Yolunun Turizm Potansiyelinin Geliþtirmesi Projesi*' kapsamında bir anket çalıþması yrtlmþtir. Projenin amacı; dünyanın en büyük ve en iyi turizm rotasının, Klasik İpek Yolu lkeleri kadar Batı İpek Yolu ülkelerine odaklanmasını sağlamaktır. Dünya Turizm rgt (UNWTO) projeyi Batı Avrupa ülkelerini ve geleneksel olmayan İpek Yolu bağlantılarına sahip ülkeleri kapsayacak Şekilde geniþletilerek turizm ve ticaret potansiyelinin artırılmasını amaçlamaktadır. Projenin hedefi ise; Batı İpek Yolu'nun kreselleþmiþ turizm piyasasında rekabet etmesini sağlayacak benzersiz olanaklar ve önceliklerin belirlenmesidir. Bu amaçla; Batı İpek Yolunun turizmde sahip olduğu olanakların güçlü ve zayıf yönleri ile gelecekte dıþsal faktörlerce bağlı olarak turizm geliþecek fırsatlar ve tehditlerinin neler olduğunun belirlenmesine yönelik bir anket çalıþması yrtlmþtir. Anket ncesi gelecekte Batı İpek Yolu Őemsiyesi altında farklı ortaklıkların geliþtirilmesi ve ulusal turizm yolu olarak benimsenebilmesi için ye ülkelerin uyması gereken beþ temel kural belirlenmiþtir. Bu kurallar;

1. Ortak projeye her seviyede siyasi destek verilmesi,
2. Üniversiteler, sivil toplum örgütleri, iþ sektörü ve kültürel alandaki aktörleri içeren geniþ paydaþ desteği ve katılımın sağlanması,
3. Stratejik planda yer alan fikirlere katkıda bulunulması,
4. Grþ ve önerilerini paylaþan paydaşlarla birlikte hareket edilmesi,
5. Giriþimlerin büyüyüp geliþmesinin, uzun bir süreç alacağının bilinmesi.

Anket çalıþması sonucunda geliþtirilen (GZBF-SWOT) analizinde Batı İpek Yolunun *benzersiz yönleri* ve *fırsatları* iki temel baþlık altında toplanmıþtır (SWOT Analysis, UNWTO, 2017). Bu baþlıklar Şunlardır:

1. Batı İpek Yolu seyahat eden insanlara aynı çizgide yeni bir yaklaþımla yeni bir turizm rotası sunmaktadır.
2. Gzergh ziyaretçiye turistik ürün eþitlilięi sunmaktadır (UNWTO, Greece, 2018: 12).

Ankette; Batı İpek Yolu markasını belirlemeye yönelik ‘*Batı İpek Yolu Markası*’ konulu çevirim içi bir anket çalışması yürütülmüştür. Çalışmada; üye ülkelerin turizmi ilgilendiren müze, ulusal turizm organizasyonları, akademik turizm profesyoneller gibi önemli kuruluşların kurum temsilcilerinin aktif katılımı sağlanmak amaçlanmıştır. İpek Yolu turizm Ankete bazı üye ülkeler ilgisiz kalırken Türkiye’nin memnuniyet verici şekilde aktif olarak katıldığı görülmüştür. Araştırma bulgularında Batı İpek Yolu Projesi uygulamaları geliştikçe, Tarihi İpek Yolunda yer alan ülkelerin turizm potansiyelinin artacağı ve yeni kitlelere ulaşım, daha az bilinen destinasyonların turizme kazandırılmasına olumlu katkı sunacağı görüşünün çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı görüşlerinden Batı İpek Yolu'nun kendi başına bir marka olarak geliştirilmesi ve teşvik edilmesi yönünde yanıtlar elde edilmiştir.

Batı İpek Yolu hakkında farkındalıkların neler olduğunun tespitine yönelik anket sorusu; “*İpek Yolu ile ilişkilendirdiğiniz 3 önemli potansiyel destinasyon grubunu önem sırasına göre yazınız*”. Yanıt sıralaması şöyledir: **Birinci Grup:** Çin, Türkiye ve Hindistan; **İkinci Grup:** Çin, İstanbul ve Semerkant; **Üçüncü grup:** İran, Yunanistan ve Venedik’tir. Yanıtlar Türkiye’nin tarihi İpek Yolunda hem ülke hem de kent bazında İstanbul ili ile Batı İpek Yolu Markasının en güçlü ülkeleri arasında yer aldığı görülmektedir. İpek Yolu Markası yaratma ile ilgili katılımcılara yöneltilen, ‘*İpek Yolu denilince aklınıza gelen ilk düşünceleri nelerdir?*’ Sorusuna verilen yanıtlardan **birinci sıradaki düşünceler:** Tarih ve kültür; **ikinci sıradaki düşünceler:** Turizm, kültürel miras ve Çin; **Üçüncü sıradaki düşünceler:** Tarih, ticaret ve yolları ağı şeklinde sıralandığı bulgulanmıştır. Katılımcılara yöneltilen ‘*İpek Yolu gezginini motive edecek son derece etkili faktörler nelerdir*’ sorusuna verilen yanıtlar önem sırasına göre şöyledir;

- İpek Yolu Kültürü,
  - İpek Yolu Anıtları,
  - Doğal Çevre ve Manzara,
  - Gastronomi,
  - Yerel toplumlar ile etkileşim,
  - Gönüllülük ve saygınlık ve prestij,
  - Sıra dışı sporlar.
- İpek Yolunda katılımcı deneyimlerini motive edici faktörler olarak tespit edilmiştir.

‘*Batı İpek Yolu Destinasyonlarını Doğu’dan farklı kılan özellikler nelerdir?*’ sorusunun yanıtları önem sırasına göre şöyledir:

- Hedef pazarlar,
- Tarihsel miras,
- Sanat ve el işi sanatları,
- Doğal çevre ve benzersiz manzara,
- Gastronomi deneyimleri ve turizm altyapısındaki farklılıklar,
- Özellikler olarak tespit edilmiştir.

Proje önerilerinde; Doğu kültürünün Batı'ya etkisini anlamak konusunda Doğulu turistlerde bir merak uyandırılabilir konusuna dikkat çekilmiştir. Bu özellik Klasik İpek Yolu'nu keşfetmek ve yeni deneyimler arayanlar için geçerlidir. Kültürel bağlantı arayışının, Avrupa'ya Çin, Orta Asya ve İslam ülkeleri turistleri ve Klasik İpek Yolu bölgesi gezginleri için de ilgi çekici olabileceği vurgulanmıştır. *'Ziyaretçilerin gözünde Batı İpek Yolunu benzersiz kılmak için neler önerirsiniz?'* sorusuna verilen yanıtlar şöyledir:

- İpek Yolunun turizm özellikleri ve kapasitesinin belirlenmesi ve turizm hizmeti ve deneyimi sunacak kişi ve kurumlar ile yerel halkın Batı İpek Yolunun benzersiz özellikleri konusunda eğitilmeleri gerekir,
- Batı İpek Yolu destinasyonları arasında farklılıklara odaklanmak,
- İstikrarlı bir ekonomik ve politik sistem,
- Erişilebilirlik kolaylığı
- Yüksek standartta konforlu konaklama potansiyeli
- Farklı kültürlerin kesişme ve sentez yeri olması,
- Doğu kültürü, sanatı ve ticari ürünlerinin Batı toplumlarının gelişmesine etkileri

'Klasik İpek Yolu'nun bu kadar popüler olmasında tarihi faktörlerden başka nelerin etkili olduğu' sorusuna verilen yanıtlar ise şöyledir:

- İlgi çekici doğal güzellikler
- Turizm güdümlü yerlerin sayıca fazlalığı
- Zengin değerlere sahip ülkeler ve kentlerin varlığı
- Somut Olmayan Miras zenginliği (Müzik, Folklor Dansları, Festivaller, Etkinlikler)
- Gastronomi Deneyimi
- Tarihi miras zenginliği
- El işi tarihi sanatlar
- Doğal çevre ve farklı atmosfer

'Batı ve Doğu İpek Yolu gezgini arasındaki farklar nelerdir' sorusuna verilen yanıtlar şöyledir:

- Doğu Ülkelerinin pek çoğunda süregelen, huzursuzluk ya da tehlike algısı nedeniyle daha az maceracı turistlerin Batı Bölgesine çekilmesi. Çok sayıda ülkede vart olan huzursuzluk ya da algılanan tehlikeden çekinilmesi.
- Doğu turisti daha az maceracıdır, güvenlik algısı önemlidir. Bu nedenle güvenli destinasyonu tercih ederler.
- Doğulu Turist için erişim kolaylığı önemlidir. Batı ülkelerinde hayatı kolaylaştırmaya yönelik uygulamalar ve standartların olması, destinasyona ulaşılabilirliği kolaylaştırır.
  - Batılı turist maceraperesttir.
  - Batılı Turist Daha kolay ulaşılacak bir destinasyonu tercih eder,
  - Batılı Turist planlamayla daha kısa ziyaretler gerçekleştirmeyi tercih etmeleri
    - Turistlerin seyahatlerinin çoğunu okudukları kitap ve günümüz bilgi teknolojisinden yararlanarak öğrendikleri bilgilerle yaptıkları dikkate alınarak bu kanalların tanıtımlarda kullanılması son derecede önemli bulunmuş.
    - Doğu Klasik İpek Yolu ile Batı İpek Yolu gezginlerinin seyahat tercihlerinden; '*Tarih, kültür ve doğayı deneyimleme*' arzusunun ortak olduğu tespit edilmiştir.

Anket sorularının yanıtlarından; Batı İpek Yolunun ilk aşamasında nasıl bir strateji izlenmesi, öncelikler, hitap etmesi gereken turist tipolojisi, ne tür bir turistik ürün sunulması gerektiği, yatırımcı ve turizm işgörenlerinin yeni turistin talebine yönelik eğitilmesi gibi önemli veriler elde edildiği anlaşılmaktadır.

1. 4. Yeni İpek Yolu Girişimleri, İsimleri ve Tarihi Süreçleri:

Eski Dünyanın en eski uygarlıklarının yer aldığı Asya ile modern dünyanın öncüsü olan Avrupa arasında tarih sürecinde ticari ve kültürel alışveriş devam etmiştir. Bu etkileşim Doğu ve Batı arasında ekonomik ve kültürel yolların oluşmasına neden olmuştur. Bu yollardan karşılıklı zenginlikler paylaşılmış ve günümüzün gelişmişlik düzeyi yakalanmıştır. İpek Yolunda Doğulu ve Batılı insanların katkılarıyla günümüz uygarlığı insanlığın ortak mirası olarak ortaya çıkmıştır. Küreselleşme süreci Asya Kıtasının kapılarını dünyaya açmasıyla İpek Yoluna olan ilginin yeniden canlanmasına neden olmuştur. Günümüzde bu ilgi ticaret, turizm ve kültürel miras boyutunda önem kazanmaya başlamıştır. Uluslararası kuruluşlar İpek Yolu kültür ve turizm potansiyelinden yararlanmak ve talebi kendi lehlerine

çevirmek için, konuyu daha bilimsel ve sistematik biçimde ele alıp yeni oluşumlara katkı sunacak yeni projeler üretmişler ve üretmeye devam etmektedirler. Konuyla ilgili projelerden bazıları şunlardır: 1987 yılında UNESCO diyalog yolları programı kapsamında ‘Büyük İpek Yolu’ projesini başlatmış ve bu çerçevede önemli adımlar atılmıştır. Soğuk savaşın sona ermesinden sonra bu projeye hız verilmiş ve yoğun bir çalışma yapılmıştır. Bu proje kapsamında çok sayıda çalıştay, bilimsel ve kültürel yayın yapılmış, İpek yolu hakkında geniş bilgilerin yer aldığı web sayfası hazırlanmıştır. 1990 yılı Eylül ayında; Vladivostok Uluslararası Konferansı’nda dönemin SSCB Dışişleri Bakanı olan Eduard Shevardnadze tarafından İpek Yolu üzerinde Doğu-Batı ticaretinin yeniden canlandırılması fikri gündeme getirilmiştir. Ticari anlamda ipek yolunun tekrar gündeme gelmesi, Sovyetler Birliği’nin yıkılma dönemine rastlamıştır. Bu fikir bütün Orta Asya ülkeleri, Avrupa Birliği ve Türkiye tarafından da büyük ilgi görmüştür. Yeni İpek Yolu ve projeleri sayesinde Avrupa’nın; Orta Asya ve Kafkasya ülkelerinin geniş pazarlarına daha kısa sürede erişmesi mümkün olabilecektir. Yeni yol; politik, ekonomik, teknolojik ve hukuki alanlarda gelişmiş, Japon adalarından Batı Avrupa’ya kadar uzanan ve çift yönlü olarak insanların, ürünlerin ve bilgi kaynaklarının yer değişimini sağlayacak bir yol olacaktır. Bu yönü ile tarihi ipek yolundan farklı olacaktır. (Gorshkov, 2001: Ovalı 2008). Yeni İpek Yolu Girişimlerinin başlangıç tarihinden günümüze kadar izlediği süreçler **Tablo 1. 2.’**de sunulmuştur.

1. Dünyada Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla bölgede bağımsızlığını kazanan ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) olarak ifade edilen ülkelerden Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan, Gürcistan gelişmekte olan ekonomilerdir.
2. Dünya pazarlarında ABD’den sonra küresel ikinci büyük ekonomik güç olan Çin, Modern İpek Yolu ülkeleri arasında lider üretici konumundadır.
3. Çin, Hindistan, Rusya ve Güney Kore bölgenin gelişmiş ekonomileridir.
4. İpek Yolu’nun güney koridoru üzerinde yer alan Irak ve Suriye’de 2010 yılında başlayan ve günümüzde süre giden Arap Baharı olarak adlandırılan hareket, bu ülkelerin ekonomileri üzerinde olumsuz etkiye sahiptir.

Tablo 1. 1900’lü Yıllarda Yeni İpek Yolu Girişimleri ve Projeleri

1987	UNESCO diyalog yolları programı kapsamında “ <i>Büyük İpek Yolu</i> ” projesini başlatılır.
1993 Endonezya	<ul style="list-style-type: none"> • Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) Genel Kurul Toplantısında konuyu gündemine alır • Bölgede İpek yolu turizmi kavramını tanıttak uzun vadeli bir turizm projesinin hayata geçirilmesine karar verilir.
1994 Semerkant Özbekistan	<ul style="list-style-type: none"> • UNWTO ve UNESCO İpek Yolu Toplantısı: Samarkand, Uzbekistan • İpek Yolu Turizmi, Semerkant Deklarasyonu: Deklarasyonun 19 ülke tarafından kabulü
1995 Semerkant Özbekistan	<ul style="list-style-type: none"> • kentinde Uluslararası Orta Asya Çalışmaları Enstitüsü (IICAS) kurulur • Bu enstitünün amacı: İpek yolu kültürel mirasının uluslararası tanıtılmasıdır. • Enstitü üye ülkelerle işbirliği ve disiplinler arası çalışmalar yürütmektedir. • Üye ülkeler: Azerbaycan, Çin, İran, Kazakistan, Kore, Kırgızistan, Pakistan, Tacikistan, Türkiye.
1996 Çin- Xian	<ul style="list-style-type: none"> • İpek Yolu Seyahat Forumu • Ortak Pazarlama ve Tanıtım Stratejisinin Tanıtımı • İpek Yolu Toplantısı,
1997 Tahran-Iran	<ul style="list-style-type: none"> • İpek Yolu Web Sitesinin Hazırlanması ve İpek Yolu Turizm Gününün Belirlenip Kutlanması Önerisi
1997 Nara Japonya	<ul style="list-style-type: none"> • UNESCO ve APTEC Katılımı ile İpek Yolu Seyahat Forumu
1997 İstanbul-Türkiye	<p>Workshop within the UNWTO General Assembly:</p> <ul style="list-style-type: none"> • El Sanatları Merkezlerini İpek Yoluna Bağlamak İçin bir Eylem Planı Hazırlama girişimi
1998 Kyoto, Japonya	<p>3. İpek Yolu Seyahat Forumu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • İpek Yolu tur operatörlerinin Japon dış pazarına tanıtımı
1998 Almaty, Kazakistan	<ul style="list-style-type: none"> • İpek Yolu Tur Operatörleri Workshop, • İpek Yolu Turizm Ürününün Çekiciliğini Arttırmak için Alınacak Tedbirler Konulu Çalıştay
1998 Tiflis, Gürcistan	<ul style="list-style-type: none"> • “İpekyollarının Bütünleşik Çalışması: Diyalog Yolları” isimli Projenin kabulü (UNESCO.) • İpek Yolu Seyahat Toplantısı. • İpek Yolu Web Sitesinin ve İpek Yolu Turizm Gününün Kurulması önerisi
1999 Buhara-Özbekistan	<p>UNWTO & UNESCO İşbirliği Kültür ve Turizm Toplantısı:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Khiva Bildirisinin Kabulü • Semerkant'ta İpek Yolu Ofisinin kurulması

Tablo.1. Kaynak: Uysal YENİPİNAR, Dünya Turizm Örgütü İpekyolu Turizm Raporları ve İpek Yolu Çalışmaları (with UNWTO, UNESCO sources).

Tablo 2. 2010-2018 Yıllar Arasında Yeni İpek Yolu Girişimleri ve Projeleri

2010, Ekim- Semerkant	Beşinci Uluslararası İpek Yolu Toplantısı: Proje taslağının hazırlanması
2011-Ocak Madrid-İspanya	Fitur: Uluslar arası İpek Yolu Fuarlarını artırmak
2011- Ekim Güney Kore Cumhuriyeti	İlerleme Toplantısı: Uluslar arası İpek Yolu Fuarlarını artırmak ,UNWTO Genel Kurul Toplantısı.
2011- Mart Berlin	Projenin Yeniden Gözden Geçirilmesi: Sosyal Sorumluluk Bakanlar Zirvesi, Uluslararası Turizm Fuarı (ITB).
2012- Mart-Londra	Girişimin Başlatılması: Sosyal Sorumluluk Dünya Turizm Pazarlamacıları ile üst düzey turistik tüketicilerinin bir araya gelip etkileşimde bulunduğu ünlü pazarın ve tatil Seçimlerinin incelenmesi.
2013 Almaty-Kazakistan	UNESCO, ICOMOS ve Londra Üniversitesi Koleji tarafından: İpek Yolu Rotası Üzerindeki Sit Alanları ve İpek Yolu Koridorları Adayları çalışmalarının yürütülmesi. 15 Ülkenin işbirliği ile Orta Asya ve Çin’de yer alan İpek Yolu Koridoru Miras alanlarının kabulü ile ilgili görüşmelerin gerçekleştirilmesi. UNWTO ve UNESCO tarafından, İpek Yolu Koridoru üzerinde yer alan benzersiz tarihi ve doğal miras alanlarına yer veren, ziyaretçilerin kullanabileceği bir harita ve turizmin amaçları ve turizm gelişimini artıracak bir doküman hazırlanmasının kararlaştırılması.
2014	İpek Yolu Üye ülkeleri için oldukça önemli olan koridoru üzerindeki
2014-2015	Dünya Kültürel Mirası Komitesi Toplantısı: Kırgızistan, Çin ve Kazakistan tarafından hazırlanan İpek Yolu koridoru Önerisi, Alınan Karar: Dünya Mirası Listesine sunulan teklifinin bir bölümü kabul edilmiştir. -TripAdvisor İpek Yolu Seyahat Trendleri Rehberi: İpek Yolunda seyahat oranları ve turist algıları konulu araştırma sonuçları.
2016-2017	İpek Yolu Eylem Planı: Pazarlama ve kapasitesini geliştirmek için ortak platformla birlikte çalışmak. Alınan Karar: Turizmde sürdürülebilir, sorumlu ve uluslararası gelişmeyi teşvik etmek, İpek Yolu turizminin rekabetçi profilini geliştirmek.
16-19 Eylül 2018, Seul, Kore Cumhuriyeti	7. Uluslararası Kentsel Turizm Zirvesi:
20-23 Eylül 2018, Tokyo, Japonya	2. Bakanlar Yuvarlak Masa Toplantısı: 2018 Japonya Turizm EXPO Fuarı
27 Eylül 2018, Budapeşte, Macaristan	Dünya Turizm Günü 2018 Resmi Kutlaması: Turizm ve dijital dönüşüm
10-12 Ekim 2018, Selanik, Yunanistan	8. UNWTO Uluslararası İpek Yolu Turizm Toplantısı :
15-16 Ekim 2018, Valladolid, İspanya	UNWTO Şehir Uygulamaları Konferansı: Yenilikçi Turizm Deneyimleri Yaratmak
15-16 Kasım 2018 Sofya-Bulgaristan	2. Uluslararası Dünya Uygarlıkları ve Tarihi Rotalar Kongresi:

Tablo.2. Kaynak: Uysal YENİPİNAR, Dünya Turizm Örgütü İpek Yolu Turizm Raporları ve İpek Yolu Çalışmaları (with UNWTO, UNESCO sources).

Tablo 1 ve 2 incelendiğinde yakın tarihlerdeki projelerin, tarih, kültü ve turizm odaklı projeler olduğu anlaşılmaktadır. Turizmle ilgili projelerden biri de uygulanmaya başlanan İpek Yolu Kültürel Miras Koridorlarıdır. Proje kapsamında; Dünya Turizm Örgütü ve

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNWTO ve UNESCO) girişimleri ile beş ülkeden geçen bir 'Kültürel Miras Koridoru' belirlenmiştir. Projenin amacı; Miras ve turizm uzmanları ile birlikte, -Çin, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan'dan geçen ve iki miras koridoru oluşturmaktadır. Hedefi ise: Kapsamlı ve sürdürülebilir İpek Yolları Miras Koridorlarında Turizm Stratejisinin geliştirilmesidir. Proje kapsamında İpek Yolu boyunca kültürel miras ve turizm paydaşları arasında daha yakın bir işbirliği kurulması amaçlar arasında yer almaktadır. Hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için: Kalkınma için yol haritası, sürdürülebilir büyüme, toplumsal gelişim, miras yönetimi ve ipek yolu miras koridorlarını koruma hedeflerine yönelik projeler hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur (<http://silkroad.unwto.org/2013>). Kültürel Miras Koridorunun sürdürülebilirliği korumak için odaklanması gereken temel konular şunlar (Peressolova, Alla (2013):

1. Pazarlama ve tanıtım
2. Destinasyon yönetimi ve kapasite geliştirme
3. Travel kolaylığının sağlanması

Birleşmiş Milletler Turizm Örgütüncü İpek Yolu Projesinin ilerlemesi için belirlenen pazarlama ve tanıtım öncelikleri ise şunlardır:

1. İpek Yolu Markası değerinin anlaşılması için online araştırmalar yürütmek,
2. Geliştirilmiş ve güncellenmiş ipek yolu logosu ve küresel pazarlama stratejisi tasarlamak,
3. İpek Yolu Koridorunda devam etmekte olan ticaret profilini yükseltmek için tüketici katılımlı büyük seyahat fuarları organize etmek,
4. İpek Yolu destinasyonlarına uluslararası medya için bölgesel basın gezileri düzenlemek,
5. Dünya trekking organizatörlerinin işbirliği ile TV Özel Programının 20. Yılı kutlama programlarına 7 İpek Yolu ülkesini rotalarına dahil ederek programı renklendirmek,

Birleşmiş Milletler Turizm Örgütüncü Batı İpek Yolu Projesinin ilerlemesi için turizmde öncelikli yere sahip ülkelerin turizm pazarlaması ve tanıtıma önem vermeleri gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu amaçla; Yeni İpek Yolu için önemli görülen üç ülkenin -içinde Türkiye'de yer aldığı- turizm tanıtım ve pazarlamasında öncelik vermeleri gereken konular hakkında öneriler sunulmuştur. Ülkeler ve Öneriler şunlardır (Peressolova; 2013):

- **Türkiye:** Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütünün (UNESCO) Dünyanın somut ve somut olmayan kültürel miras listesinde yer alan kültürel ve doğal değerlerin kapsamlı bir şekilde tanıtımını yapmak ve geliştirmek,
- **Ermenistan:** 2012 yılında İpek Yolu Yiyecek ve İçecek Turizmini geliştirmek ve tanıtmak için UNWTO ve WTM, blogarlar ile birlikte hareket etmek,
- **Hırvatistan:** İpek Yolunda tarihi bir kişiliği kullanmak; Hırvatistan tanıtımında Marko Polo'nun anavatanı olduğunu vurgulayan tanıtım kampanyası yürütmek,
- **Gürcistan:** Önemli İpek Yolu kentleri Urumçi ve Tiflis arasında direk uçuşlu uçak seferleri başlatmak,
- İpek Yolu Ülkelerinin, İsrail ve Çin ile ortaklaşa pazarlama politikaları yürütmeleri ve kütavsiye edilmiştir.

1.5 SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'ye gelen Klasik İpek Yolu turist sayılarının uluslararası seyahat eden turist sayıları ile kıyaslandığında oldukça düşük seviyelerde olduğu görülmektedir (UNWTO, 2018). Yeni İpek yolu projeleri incelendiğinde; kara, deniz ve demiryolu ulaşımının kesintisiz, güvenli ve sürdürülebilmesi için yol üzerinde yer alan ülkelerin bölgesel işbirliklerinin önemsendiği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin Yeni İpek Yolu projelerindeki konumu ise; Edirne-Kars arasında yüksek hızlı tren projesinde; 'Orta kuşak', Deniz Yolu Ulaşımı projesinde 'Akdeniz Bölgesi' içinde değerlendirilmektedir. Leandro'ya göre (2018:2013), adı geçen ekonomik koridorlar coğrafi olarak birlikte konumlanmış kümeler olup bir arada bulunan erişim altyapıları ve ticari kolaylaştırma mekanizmalarıdır. Mulenga (2013:5-6) benzer bir yorumla; koridorlarının gelişebilmesi için; ekonomik ve fiziksel gelişim, ekonomik ve sosyal kalkınma ve lojistiğin geliştirmesi gibi dört temel aşama gerekliliği ve tüm bunların kümeleşme ile mümkün olabileceğini vurgulamıştır. Yazarların da dile getirdiği; demir yolu ve deniz yolu üzerinde yer alan ülkelerin lojistik, ticari ve turistik amaçlı nitelikli hizmet sunacak tesis yatırımlarına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Bu amaçla Türkiye'de İpek Yolu'nun geçtiği kentler, doğal alanlar ve yolları kapsayan yerel İpek Kara Ve Deniz Yolu koridorları belirleyip Asyalı Turist talebine uygun çevre ve gezi rotaları, mola noktaları, hediyelik eşya satış yerleri tasarlanabilir. Modern İpek Yolu'nun yeniden canlanmasıyla ilgili büyük beklentilerinin devam edebilmesi ilgili koridorda yer alan

ülkelerin sağduyulu hareket edip jeopolitik ve tarihsel bağlarının güçlendirmeleri gerektiği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin İpek Yolu Turizmini geliştirmesi için öneriler:

- Ülkesel ve bölgesel istikrarın korunup komşu ülkelerle işbirliği geliştirilmesi,
- Seyahat etmeyi teşvik edecek güvenli ortam yaratılması,
- İpek Yolu'nun Doğusundan gelecek turistlerin eğilimleri, beklentileri anketlerle belirlenip gerekli önlemlerin alınması,
- UNESCO'nun miras listesinde yer alan somut ve somut olmayan mirasların iyi tanıtılıp pazarlanması ve benzer alanların sayısının artırılması,
- Disiplinler arası çalışma yürütülerek Asyalı turist gereksinimlerinin belirlenmesi,
- Yol güzergâhında yer alan kent, kasaba ve yerel halka İpek Yolu Turizminde neler sunulup nasıl hareket edilmesi gerektiği konusunda eğitimler verilmesi,
- İpek Yolu Turistlerine hangi destinasyonlar ve rotaların gezdirileceğinin belirlenip alt ve üst yapılarının geliştirilmesi,
- Kaliteli İpek Yolu anı-hatıra eşyalarının hazırlanması ile ilgili Güzel Sanatlar, tekstil, seramik, heykel ve plastik sanatçıları, Halk Bilim, Arkeoloji, Turist Rehberliği Bölümlerinin katılacağı, çalıştayların düzenlenmesi,
- Hediye Eşya tasarımlarını teşvik edecek temalı ve ödüllü yarışmaların düzenlenmesi,
- Türkiye'nin 2008 yılında hazırladığı '*İpek Yolu Girişimi ve Kervansaray Projesi*' Çin'in 2013 yılında önerdiği 'Kuşak-Yol' projesi ile örtüşmekte olup projeyi destekleyen olumlu bir adımdır. Benzer türde İpek Yolu turizmini konu alan projeler desteklenebilir.
- İpek Yolu Koridoru Komşuları; Gürcistan, İran ve Türkî cumhuriyetleri İpek Yolu ülkeleri ile ortak uluslararası üç ülke, beş ülke gibi paket programlar üretilerek, deniz aşırı ülke tur operatörleri ve turistleri için kapsamlı tur programları oluşturmak,
- İlgili paket tur programların inbound ve outbound olarak çift yönlü yürütülmesinin teşvik edilmesi,
- Bu amaçla; Tur paketinde yer alan ülkelerin tur operatörleri ve turist rehberlerinin komşu ülkelere toplu olarak uygulama ve keşif gezisi yapmalarının teşvik edilmesi,

Yapılan araştırmalara göre; Çin'den Türkiye'ye gelecek turistlerin, tarihte Doğu'dan Batı'ya yayılan kültürel değişimin Türkiye'de ne tür izler bıraktığı, Türkiye'nin orta koridordaki stratejik öneminin ne olduğu gibi konuları merak ettikleri tespit edilmiştir. Merak ettikleri diğer bir konu ise; Türkiye'ye geldiklerinde az pişmiş yiyecek bulup bulamayacakları, Çinli'ler kararmayı sevmedikleri için deniz kıyısı yerine Kapadokya gibi kültürel alanları ve İpek Yolu izleri taşıyan meknları ziyaret etmeyi tercih ettikleri bilinmektedir (Okumuş, 2018).

- Ortak tanıtım politikaları yürütülmesi, Paket Turun Adı: '*İpek Yolu Orta Koridor lkeleri*' olabilir. Kültür ve Turizm Bakanlıkları girişimi ve yapılan anlaşmalarla tur güzergâhların alt ve üst yapı eksikliklerinin farklı Bakanlıkların işbirlikleri ve teşviklerle giderilebilir.

- Asya lkeleri ile Turist Rehberliği Eğitimi İşbirliği protokolleri imzalanması,

- Türk Turizm Sektöründe Asya'lı turistlere hitap edecek dönüşümlere yönelik çalışmaların başlatılması, insan kaynaklarının geleceğe hazırlanması önem kazanmaktadır. Başta -ince dil kursları- olmak üzere, benzer girişimlerin ilgili bakanlık tarafından teşvik edilmesi gerekmektedir.

- Türkiye'de ince bilen, Çin'de de Türkçe bilen turist rehberi ve turizm işgöreni bulma sorunu, her iki ülkenin özellikle -Turist Rehberliği Bölümleri- gibi eğitim kurumları arasında başlatılacak -ğrenci ve ğretim yesi- değişim programları gibi ortak girişimlerle giderilebilir.

Kaynakça

Atasoy, F. (2016). "Günümüzde Yeniden Yükselen İpek Yolu", *Uluslararası İpek Yolu'nun Yükselişi ve Türk Dünyası Bilgi şöleni, İpek Yolunda Kültür ve Sanat*, III.Cilt, Trkyurdu Yayınları, Yayın No:107, II. Cilt, ISBN No: 978-605-9443-63-6, Sıhhiye, Ankara. <https://www.turkyurdu.com.tr>.

Atasoy, F. (2010). "Küreselleşme ağında Yeniden İpek Yolu", *Bir Kültür Koridoru Olarak İpek Yolu Sempozyumu*, UNESCO TMK – Kültür ve Turizm Bakanlığı, 16 Ekim 2010, Antalya, Türkiye.

Bekin, A. R. (1981). *İpek Yolu*, Ankara.

Brunner, H. P. (2013). What is Economic Corridor Development and What Can It Achieve in Asia's Sub-regions? Asian Developing Bank Working Paper Series on Regional Economic Integration, Manila, Philippines, No. 117, 9.

Durdular, A. (2016). "Çin'in "Kuşak-Yol" Projesi ve Türkiye-Çin İlişkilerine Etkisi". T.C. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, AVRASYA ETÜDLER, 49/2016-1: (77-97).

Foltz,C.R., (2010). Religions of the Silk Road, Premodern Patterns of Globalization, Second Edition, Palgrave Mc Millan, ISBN: 978-0-230-62125-5, Doi: 10.1057/9780230-109100. 175 Fifth Avenue, New York, 10010.

Frankopan, P. (2016). *The Silk Roads, A New History of The World*, Bloomsbury Paper Box Publishing, Second Edition, ISBN: HB: 978-1-4088-3997-3, British Library Cataloguing- Publication Data,, www.bloomsbury.com

Gadzeni M. (2013): Developing Economic Corridors in Africa: rationale for the participation of the African Development Bank, AfDB Regional Integration Brief, NEPAD, Regional Integration and Trade Department, No. 1, Tunisia, 2.

Goody, J. (2015). *Rönesanslar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, (Çev. Bahar Tırnakçı), ISBN: 978-605-332-492-8, İstiklal Cad., Meşelik sokak, No:2/4, Beyoğlu,34433, İstanbul.

Gorshkov, T. and Bagaturia, G. (2001). "TRACECA: Restoration of Silk Route", Jrtr 28 Summary, September 2001, http://www.jrtr.net/jrtr28/pdf/f50_gor.pdf.

<http://en.silkroad.news.cn> (2018). Worldbank.org/eastasiapacific/china-one-belt-one-road-initiative-what-we-know-thus-far, 11.09.2018.

<http://silkroad.unwto.org/> (2013). *Technical Cooperation and Silk Road*, NWT0 / UNESCO Silk Road Heritage Corridors Tourism Strategy Project, 4.11.2018.

<http://silkroad.unwto.org/> (2014). *Technical Cooperation and Silk Road*, First Silk Road Heritage Corridor inscribed on World Heritage List. 5.11.2018

<http://en.silkroad.news.cn/app/system/en/project> (2018). China-backed solar-power plant settles to promote mountain peak in Argentina, 11.09.2018.

<http://www2.unwto.org>, (2018). Sustainable Development of Goals.

<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals>.

<http://www.silk-road.com/artl/silkhistory.shtml>, Silkroad Foundation Home Page, P.O.Boş 2275, Saratoga CA 95070.

<http://asiasociety.org/education/silk-road>, 9.08.2018.

<http://silkroad.unwto.org>. (2014). [Technical Cooperation and Silk Road](#), First Silk Road Heritage Corridor inscribed on World Heritage List. 5.11.2018.

Karlık, S. R. (2013). Avrupa Birliği Türkiye İlişkileri, (*European Union Turkey'srelations*).

Leandro, F, J. (2018). "Combining the 'Belt' with the Roads, at the Heart of Europe: Geopolitics of the BBSP Corridor" State Council of PRC: "Belt and Road Forum to Bring about Fresh Ideas", http://english.gov.cn/news/video/2017/05/12/content_281475653319187.htm(02.07.2018).

Mayor, F. (2008). The Silk Roads Project, "Integral Study of the Silk Roads: Roads of Dialogue 1988-1997, Director General of UNESCO.

Mulenga, G. (2013) "Developing economic corridors in Africa: rationale for the participation of the African Development Bank". NEPAD, Regional Integration and Trade Department - No. 1. April [www.afdb.org].

Okumuş, F. (2018). "Key Speaker Notes" Futourism, the Second International Congress on Future of Tourism: Innovation, Entrepreneurship and Sustainability.

Ovalı, S. (2008). "Traceca Projesi ve Türkiye", Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Yıl:1 Cilt:1 Sayı:1,Yaz 2008.

www.kenancelik.com/documents/iid9SERAP_OVALI.pdf.

Pereslova, A. (2013). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), Üçüncü İpek Yolu Bakanlar Toplantısı, "3rd Silk Road Ministers' Meeting" Programmes Manager Silk Road & Fairs" 6 Mart 2013 ITB Berlin.

Şahin, G. (2014). *Yeni Bir Küresel Kalkınma Paradigması: Sürdürülebilir İpek Yolu*, Avrasya Etüdler, 45, s.123-154. <https://www.researchgate.net/publication/320003002>.

TUİK, Turizm İstatistikleri Raporu (2017), www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 09.09.2017).

<http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-dunya-turizm-orgutu.tr.mfa> (2018). Uluslararası Örgüt Künyesi, 16.09.2018.

www.kenancelik.com/documents/iiid9SERAP_OVALI.pdf.

UNWTO, (2017). *The Potential of the Western Silk Road*. ISBN printed version: 978-92-844-1917-3 , Citation: World Tourism Organization (2017), ISBN electronic version: 978-92-844-1918-0, Published and printed by the World Tourism Organization (UNWTO), First printing: December 2017, 28020 Madrid, Spain.

UNWTO.(2018). World Tourism Organization, Tourism Highlights 2018 Edition, International Tourism Trends 2017, p.1-2.

UNWTO Tourism Highligts, (2018). Tourism Highlights, 2018 Edition, Tourism Market Intelligence and Competitiveness, UNWTO World Tourism Barometer, 19.09.2018.

UNWTO. Action Plan (2018). 2018 Yılı İpek Yolundaki Gelişmeler, 206-2017:16-24, UNWTO News, İssue:78 August, 2018.

UNWTO. (2017). 2017 Conclusions Report 1st International Western Silk Road Workshop, Alexandroupoli, Greece 26-27 April, 2017.

UNWTO. (2018). Anual Report, International Tourist Arrivals, Forcast, April, 2018,

2013 Yılı Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültürel Örgütü (UNESCO)

UNWTO, Action Plan. (2017). 2018 Yılı İpek Yolundaki Gelişmeler (UNWTO News, İssue:78 August, 2018).

